

Дзвін на верхівці Мартівільської ратуші, як і щовечора, почав вибивати шосту. Шкряботіння за дверима ставало дедалі гучнішим. Якась миша от-от мала вийти.

— Яблука! — почув він пискливий голос. — Пахне яблуками!

За голосом почулися захоплені вигуки.

«От і вони», — подумав Мортімер. Він старанно зобразив солодку усмішку, щойно перша з мишей вилізла, струшуючи бруд і пилуку та, як завжди, теревенячи.

— Це що... кіт?

З'явилася друга миша.

— Що то за жахливе місце, якщо біля дверей розвалився безсердечний котисько? Це просто кошмар!

Третя миша висунулася з отвору в стіні. Миші, Мортімер знав достеменно, майже ніколи не ходили поодиночі.

— Ласкаво прошу! — промовив Мортімер, нервово зиркнувши на кошіль із картоплею.

Минулого тижня якась миша спромоглася в нього застрибнути. І Мортімер мусив на неї чекати, заварши під сходами, майже цілих три години.

— Ідіть за мною, будьте ласкаві, — сказав Мортімер мишам. Він дуже старався, щоб це прозвучало якомога приязніше. — Ось тут шлях назовні.

— Але ж ми тільки зайшли всередину! — тоненько пискнула одна з них.

Широко простягнутими лапами, ніби двірниками автомобіля, Мортімер посунув їх гуртом до невеличкого мишачого отвору в іншому кутку підвалу (також званого як двері номер три). Миші, як він довідався, дуже не любили виходити тим самим шляхом, яким заходили.

— Цей страшний котяра має по шість пальців на лапах! Яке жахіття!

— Стривайте. А може, це Шестипалий Буркун?

Вихід, який був неподалік від книжкового візка зі старої бібліотеки, вів надвір, подалі від пані Скоджин, яблук та сиру пана Брока. А також від кошеля з картоплею.

— А тепер, я так розумію, ми маємо знову вийти в ту холоднечу?

Узагалі-то, добре роздивившись Мортімера і його кремезні лапи, їхня трійця товклася вже майже на порозі мишачого тунелю, збираючись піти геть.

— Не в холоднечу, — відказав Мортімер. — Зараз літо. От тільки будьте обережні, бо з того боку тунелю — дорога. Машини. Але все буде гаразд!

— Чудово, — проказала одна з мишей, — дякуємо тобі НІ ЗА ЩО, Шестипалий Буркуне, — і зникла в тунелі.

— І, між іншим, УСЕ НЕ ГАРАЗД, — докинула остання миша. — Я ДУЖЕ голодна.

Зосередивши погляд на Мортімерових лапах (а вони в нього насправду мали по шість пальців), вона теж позадувала в тунель, протискаючись крізь отвір.

— Пробачте, — сказав Мортімер. — Рухайтесь далі, будь ласка. Вибачте.

— Коти не можуть вибачатися, — мовила миша, перш ніж зникнути в тунелі. — Коти не можуть відчувати провини. Усі знають: коти взагалі не мають почуттів.

Мортімер нічого на це не відповів. Не було сенсу: вони вже пішли. Одним оком він зазирнув у тунель, аби пересвідчитися, що миші безпечно перейшли дорогу.

— Бувайте, — прошепотів він. — Хай вам щастить.

Пані Скоджин терпіти не могла мишей. Зараз Мортімер уже знав, що йому не вдасться вплинути на те, аби миші зовсім не приходили сюди своїми тунелями (входи в які він ретельно пронумерував — від мишачих дверей номер один до мишачих дверей номер п'ять). За всі роки, що Мортімер прожив у цьому домі, миші навідувалися сюди постійно, і він не надто міг цьому зарадити, окрім хіба м'яко випроваджувати їх надвір. Він навчився вловлювати їхнє шурхотіння і шкряботіння та був завжди наготові зустріти їх біля мишачих дверей, щоб показати їм найближчий вихід.

Мортімер знав, що зі словами був не надто вмілий, а от слух мав бездоганний.

Він постарався навести лад у підвалі. Потрапляючи сюди, миші метушилися і завжди на щось натикалися. Цього вечора три яблука впало з високої хиткої полиці. Навіть маючи двадцять чотири пальці, Мортімер не міг позбирати лапами яблука. Проте він міг котити їх до місцини біля сходів, де Абі точно одразу їх побачить. Тож він вишикував яблука в лінію для неї.

Може, вони не надто побилися. Або ж вона зможе приготувати з них яблучний соус. Знову.

Коли в підвалі стало охайно й тихо, Мортімер глибоко вдихнув, втягуючи ніздрями запах яблучних кексів, що долинав сходами вниз із кухні. Абі пекла їх майже щонеділі. Крізь маленькі високі віконечка підвалу він бачив, як згасало денне світло. Мортімер видихнув і відчув себе щасливим. А тоді його погляд натрапив на візок із книжками зі старої бібліотеки. Щастя раптом зникло, натомість почуття провини огорнуло його, неначе обійми Абі, які завжди були трішки затісні.

«Це я винен, — сказало його серце. — Це я в усьому винен».

Він відвів очі.

## Розділ 2

### MORTIMER

**Н**евдовзі по тому, як миші пішли, спустилася Абі. Не звернувши уваги на яблука, які вишикував для неї Мортімер, вона всілася на підлогу і просиділа нерухомо майже цілу годину.

Вона невідривно дивилася на візок із бібліотеки.

За двадцять років Абі ніколи так не поводитися.

Мортімер подумав, що, може, їй потрібні обійми, тому підійшов до неї, ставши їй на ногу передніми лапами.

— Любий котику, — сказала вона, простягаючи до нього руки.

«Трішки затісно», — подумав Мортімер. Але заперечувати не став.

Коли Абі почала виймати книжки з візка і складати на підлозі довкола нього, Мортімер заплющив очі.

«Цей чудесний книжковий аромат», — відізналося його серце.

Він дозволив собі подумати про бібліотеку і про ті дні, коли був кошеням.

Мортімер і його сестричка Петунія обожнювали гратися. Найулюбленіша гра Петунії називалася «Бос бібліотеки». Правила прості: хто заліз найвище, той і переміг. Мортімер зі своїми двадцятьма чотирма пальцями добре лазив, але він рідко перемагав. Петунія залазила вище. Вона так само мала по шість пальців на кожній лапі. Він досі пам'ятав її мордочку, що усміхалася до нього з найвищої полиці книжкової шафи.

Якось вона дивом змогла видертись на великі блакитні двері в бібліотеці! Мортімер поринув у спогади, не розплющуючи очей. Петунія у своєму тріумфі була схожа на прекрасну снігову кульку майже під самою стелею. На снігову кульку, що не могла злізти.

Пані Скоджин мусила ставати на стільчик, аби її зняти.

Мортімер обожнював пані Скоджин. Її обійми ніколи не бували затісні.

Ці щасливі думки перервала Абі.

— Любий котику! — вона стискала в руках записник.

Мортімер побачив, що Абі зробила багато позначок на бібліотечному візку і поскладала в нього всі книжки назад. Незграбною купою.

Її щоки розрум'янилися.

— Ми маємо розбудити пані Скоджин, — сказала вона йому. — Не можемо втрачати ні хвилини.

Він провів її сходами вгору, а потім знову вниз у підвал, цього разу — разом із пані Скоджин, яка сонно пливла за ними.

— Мені снівсь такий приємний сон, — мовила вона. — Снилось, наче я була в кіно. Як у тому кіно-театрі у Грантвілі. У них там найвисококласніший попкорн. Ти мусиш туди піти. Будь ласочка, сходи.

Абі тицьнула їй до рук тарілку з яблучними кексами і сказала:

— Я маю план. І мені потрібен хтось на варті.

Уже майже світало, коли Мортімер здогадався, що Абі та пані Скоджин збиралися виштовхати бібліотечний візок надвір.

«Надвір!» — сказав він сам до себе.

«Вони забирають його звідси», — промовило його серце.

Мортімер був певен, що це жахлива ідея, і він їм про це намагався сказати, аж доки пані Скоджин не звернулася до Абі, показуючи на нього:

— Ти не забула погодувати його ввечері? Він уже довгенько нявчить!

Абі відказала:

— Я точно його погодувала. Може, йому просто кортить побалакати, — вона нахилилася до Мортімера ближче. — Ти розповідаєш щось дуже важливе? Так, любий котику?

«Як же це стомлює», — подумав Мортімер. Мусить бути інший спосіб. Адже він не хотів, аби бібліотечний візок кудись забирали. Проте не встиг вигадати бодай щось, як Абі вже штовхала візок угору до дверей із підвалу, а пані Скоджин подалась одразу за нею.

Що йому робити? Цей візок зі старими книжками був усім, що лишилося від його першого дому, його бібліотеки. Він був усім, що лишилося від його щасливих спогадів про котяче дитинство й Петунію.

«Це я в усьому винен», — сказало його серце.

У цю мить вони були вже майже біля дверей.

— Стійте! — скрикнув він і застрибнув на візок прямо з підлоги.

Але візок і далі штовхали. Мортімерова маса — то було здебільшого хутро. Він важив близько чотирьох кілограмів.

Абі засміялася:

— Ану злазь!

Мортімер ще в житті не відчував, аби його настільки неправильно розуміли. Проте він дивився прямо і залишався на місці.

«Це моя бібліотека», — промовляло його серце.

«Те, що від неї лишилося», — нагадував він собі.

Надворі в темряві Мортімер спостерігав, як Абі, стоячи колінами на траві, розбирала бібліотечний візок.

Його бібліотека лежала, розділена на частини. Він так і не зміг її захистити.

Абі щось зшивала. Абі щось прибивала молотком. Абі щось склеювала.

А Мортімеру в той час розболівся живіт.

Потім вона вказала на якийсь предмет, загорнутий у рушник.

— Вгадай, що там? — запитала вона Мортімера.

— Не пошкодь книг, — благав він її. — Будь ласка, не пошкодь жодної книжки.

— І тобі мур-няв! — відказала Абі, підтягуючи рушниковий згорток до них.

Він глянув на неї. Часом його добряче дратувало, коли вона припускала, що він і гадки не має, що вона каже, хоч насправді це вона не розуміла його.

— Дверцята! — оголосила Абі, виймаючи зі згортка маленький квадрат із дерева та скла.

Штуковина в її руках була дуже знайомою на вигляд.

За мить його осяяло: це деталь від шафки над умивальником. Дверцята від сирної шафки! Вона зняла їх з петель!

Зауваження: вона зняла їх разом із петлями.

А зараз із кишені своєї сукні вона дістала викрутку.

Він пішов посидіти із пані Скоджин.

— От і добре, — мовила та. — Допоможеш мені вартувати. Нявкни двічі, як побачиш, що хтось наближається.

Мортімер зітхнув. Він сподівався, що вони скоро підуть у дім.

На сході почало світати, коли Абі нарешті завершила свою маленьку бібліотеку-з-дверцятами-вкраденими-з-сирної-шафки.

Мортімер змучився. Він поплентався в будинок за пані Скоджин та Абі. Але коли ступив на ганок, відчув, що не може зайти всередину.

«Тільки не тоді, коли моя бібліотека надворі», — сказало його серце.

«Те, що від неї лишилося», — нагадав він собі.

Мортімер розвернувся. Спустився з ганку й пішов.

«Я досі потрібен моїй бібліотеці», — промовило його серце.